

فرهنگستان بررسی کرد

سه‌م ۳ درصدی تجهیزات پزشکی از دانش‌بنیان‌ها

۵

۹ یادداشت

محمدرضا حیاتی
دبیر دانشگاه

این روزها بازار عکس و گزارش‌های مهم روز توسط مسئولان دانشگاهی داغ است. اگر ۱۶ آذر را مختص بررسی کارنامه جریانات دانشجویی در این ماه بدانیم، هفته آخر آذرماه را می‌توان فصل «حسابرسی» علمی دانشگاه‌ها نام گذاری کرد، هفته‌ای که به نام «پژوهش» عنوان گذاری شده و دانشگاه نیز به عنوان متصدی امر پژوهش در صدر توجهات قرار می‌گیرد. البته «عرف» این نوع نام گذاری هفته‌ها بیشتر گرامر است و انتشار «مثبت» انواع و اقسام گزارش‌های عملکردی توسط دستگاه‌های مختلف است و طبیعتاً دستگاهی را نمی‌توان پیدا کرد که ناقد عملکرد خود باشد. این مساله به خصوص درباره دانشگاه‌های کشور که وابسته به «شیر نفت» هستند بیشتر دیده می‌شود و اگر کم کاری هم در این حوزه بوده، به راحتی گردن «بودجه» و... می‌اندازند.

عنوان پژوهش برای بسیاری یک عبارت «شیک» و «دگوری» قلمداد می‌شود، عنوانی که به دلیل فراوانی تعریف آن، گاه تا «کف» انتشار یک مقاله در یک ژورنال دست چندم خارجی پایین می‌آورد و گاه «سقف» عدد مقالات یا شاخص h-index در فلان نمایه‌های علمی شاخص برتری است. به هر حال حرف زدن درباره مسائل و مشکلات پژوهش در کشور در یکی دو یادداشت قطعاً نمی‌تجد. اگر بخواهیم درباره مسائل کلان پژوهش در ایران تحلیلی انجام دهیم باید گزاره‌های مختلفی را مسور از زیبایی قرار دهیم، به طور مثال ماهیت و کارکرد دانشگاه در ایران یکی از اولین دست‌اندازهای این مساله است یا پژوهش در اسناد بالادستی کشور از جمله جایگاه آن در سندن نقشه جامع علمی که نزدیک به یک دهه است در «رفت و آمد» بین دستگاه‌های «تصمیم‌ساز» و «اجرایی» قرار گرفته باید دیده شود. البته شایسته نیست جنبه‌های ایجابی پژوهش در کشور را نادیده

در گفت‌وگو با پژوهشگر برتر و استادی که ۸۰ مقاله ISI دارد، مطرح شد

مقاله‌هایی را که قابلیت اختراع دارند، جهانی نکنید

۶

برگزاری نشست
نمایندگان مجلس
بازرئیس دانشگاه آزاد

۵

دانشگاه
فنی و حرفه‌ای بودجه
پژوهش ندارند

۵

اصلاحات جدید
دفترچه آزمون ارشد
منتشر شد

۴

در حمایت از تحقیق و پژوهش صورت گرفت اختصاص گزنت پژوهشی به محققان دانشگاه آزاد

۶

کمی هم از زبان پژوهشگر

دانشگاهی صحت این موضوع را مورد بررسی قرار داده است.

۶ سنگینی سایه ISI: انتشار مقالات در ژورنال‌های خارجی (تحت عنوان مقالات ISI) به یکی از پیش فرض‌های کار تحقیقاتی در نظام آموزش عالی کشور تبدیل شده است. ما بارها در گزارش‌هایی بر اهمیت مقالات ISI و جایگاه آن به عنوان زبان گفتگویی بین کشورهای توسعه‌یافته، اما مساله ما با این پدیده، اعتباربخشی به این مقالات و ارتباط آن با دور شدن از تحقیق «کاربردی» است. اکثر مقالات منتشر شده تحت عنوان ISI، فاقد کارایی داخلی بوده و به دلیل استفاده از داده‌ها و مدل‌های خارجی، بیشتر تکمیل‌کننده پروژه‌های ارگان‌ها و دست‌سازهای کشورهای مقصد است. ما در گزارش‌هایی با ذکر سندهایی مدعی شده بودیم یکی از حامیان ژورنال‌های معتبر خارجی، ارگان‌های نظامی هستند که به صورت «رایگان» پروژه‌های مهم تحقیقاتی خود را پیش می‌برند.

۷ عدم رسمیت ژورنال‌های داخلی: در نقطه مقابل مساله اعتباربخشی به ژورنال‌های خارجی، ژورنال‌های داخلی است، اتمسفر علمی کشور انتشار مقالات را در نشریات داخلی یک نوع «کسر شان» به حساب می‌آورد؛ ما به دو دلیل اصلی به این مساله رسیدیم، ۱- عدم مشروعیت بخشی به آنها توسط اسناد بالادستی کشور. به طور مثال در آیین‌نامه‌ها و بخش‌های موجود در حوزه ارتقای اساتید کمترین امتیاز را به انتشار مقالات در ژورنال‌های داخلی اختصاص می‌دهند که همین یک نمونه انگیزه‌زا برای یک استاد یا محقق برای انتشار اثر علمی خود در داخل از بین می‌برد. ۲- وجود رانت سنگین در انتشار مقالات. به این معنی که برخی از اساتید معتقد هستند به دلیل کمبود تعداد ژورنال‌های داخلی و در اختیار قرار دادن آن به افرادی «خاص»، صف‌های طولانی برای انتشار یک مقاله در یک نشریه داخلی شکل گرفته و همین مساله ضمن افزایش هزینه‌های ارسال و دآوری یک نوع رانت نشریه‌ای به وجود آورده است.

کشوری به حساب می‌آید. اما با نبود سازوکارهای شغلی، این طیف که هم دارای سن بالای ۳۰ سال هستند و هم به دلیل تحقیقات صرف، اغلب با فقدان دانش «فنی» روبه‌رو می‌شوند، شرایط سختی برای اشتغال خواهند داشت.

۴ عدم تربیت دانشجوی پژوهشگر از سوی دانشگاه‌ها: این مساله نیز یکی از اپیدمی‌های این روزهای دانشگاه‌ها می‌شده است. افزایش موسسات «قانونی» و «غیرقانونی» برای انجام پروژه‌های دانشجویی مصداق این مورد است. اغلب دانشجویان نه به دلیل «تبلیغی» بلکه به دلیل عدم توانمندسازی آنها از سوی دانشگاه و اکتفا کردن به یک درس دو واحدی «روش تحقیق» آن هم در دوره کارشناسی ارشد، توانایی تهیه نگارش و انتشار یک تحقیق پژوهشی را ندارند و به همین دلیل راه‌حل را صرف یک هزینه گزاف و سپردن به موسسات «زیر پله‌ای» می‌کنند. البته پاسخ دانشگاه‌ها می‌تواند این باشد که ما موریت آنها صرفاً «آموزش محور» است و تربیت دانشجوی «پژوهش محور» برعهده پژوهشگاه‌هاست.

۵ عدم شفافیت پروژه‌های پژوهشی: قطعاً یکی از چالش برانگیزترین مسائل پژوهشی به خصوص در یک سال گذشته زیر سوال بودن اختصاص پروژه‌های پژوهشی است، موضوعی که حتی به دیدار اساتید دانشگاه با رهبر انقلاب در ماه رمضان نیز کشیده شد و یکی از اساتید دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران روایت تازه‌ای از «رانت» موجود ارائه داد. البته این مساله گرچه با وعده پیگیری مسئولان آموزش عالی همراه بوده اما تاکنون گزارشی از سوی نهادهای نظارتی و بازرسی منتشر نشده است. نگارنده شخصا در گفت‌وگو با اساتید و پژوهشگران

خرج کردن آن است. ارگان با عضو هیات علمی اعتباری را دریافت می‌کند و گزارش عملکرد را بدون ذکر جزئیات ارسال می‌کند، اما باز هم شاهد آن هستیم که دانشجوی همان استاد حرف دیگری از آن پژوهش دارد.

مساله سوم، اصل گزنت پژوهشی است، به هر حال این اعتبار از دیدگاه بسیاری از مدیران دیگر باز نمی‌گردد و در اصل «هزینه» است. به خاطر همین بسیاری از دانشگاه‌ها از همان ابتدا از اختصاص آن خودداری می‌کنند.

۲ نرسیدن به سطح تحقیق و پژوهش‌های کاربردی: این مورد نیز یکی از نقدهای همیشگی به مساله تحقیق و پژوهش است و پایان‌نامه‌های دوره‌های ارشد و دکتری نماد این نقد هستند. سالانه هزاران جلد تحقیق در همین قالب تولید می‌شود اما به دلیل کاربردی نبودن آن سرنوشت‌شان بهتر از آذین کردن کتابخانه‌ها نیست. البته این نوع نقد را می‌توان به صورت عمیق‌تر نیز بسط داد، فکر کنید یک محقق پنج سال در یک آزمایشگاه فعالیت را انجام می‌دهد فعالیتی که قطعاً روی مباحث بنیادی خواهد بود. او پس از پایان دوره تحصیل به دلیل عدم برنامه‌ریزی کلان در حوزه آموزش عالی کشور جای خود را به فرد دیگری می‌دهد و آن فرد نیز به ندرت پیش می‌آید که ادامه‌دهنده پژوهش محقق قبلی باشد. همین جایگ «دوره» باطلی شکل می‌گیرد و پژوهش در بهترین حالت خود در حد همان تحقیق بنیادی خواهد ماند.

۳ ضمانت شغلی: یکی از اهداف ادامه تحصیل در دوره‌های پسا دکتری مساله پرداخت به ساحت تحقیق و پژوهش است، به گونه‌ای که این طیف به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه «اقتصادی» و «اجتماعی» در هر

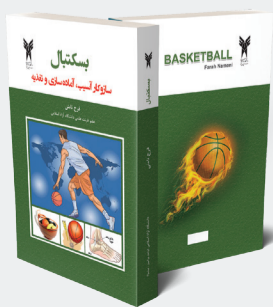
بگیریم. کشور ما براساس پایگاه‌های معتبر علمی از جمله پایگاه ساینس‌گو (scimagojr) در پایان سال ۲۰۱۸ در رتبه شانزدهم علمی جهان و بالاتر از کشورهایی همچون سوئد، ترکیه، سوئیس، مالزی، آرژانتین و کشورهای منطقه حاشیه خلیج فارس قرار گرفته اما اگر جنبه‌های سلبی که همان مشکلات حوزه پژوهش در ایران است، دیده و بازگو نشود قطعاً شتاب علمی کشور که در چند سال گذشته مورد تذکر رهبر انقلاب نیز قرار گرفته، با چالش همراه خواهد شد. آنچه در ادامه آمده، آسیب‌شناسی ۱۰ معضل فعلی حوزه پژوهش در کشور است که نتیجه گفت‌وگو چند ۱۰۰ ساعته با دانشجویان و اساتید دانشگاه است:

۱ گزنت‌های پژوهشی: گزنت، اعتبار ویژه، پژوهانه یا وام بلاعوض از عباراتی است که دانشجویان تحصیلات تکمیلی و محققان خوب آن را می‌شناسند، اما اگر پای حرف آنها بنشینیم، «دل» پری از حرف و اعتراض دارند. گزنت‌های پژوهشی در اصل یک روش برای افزایش انگیزه برای فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی است. براساس آیین‌نامه‌های وزارت علوم، دانشگاه‌ها موظف هستند حداقل ۲۵ درصد از اعتبارات پژوهشی خود را به این مساله اختصاص دهند و حتی این قواعد برای شرکت‌ها و بانک‌های دولتی نیز موجود است، اما آیا این موارد رعایت می‌شود؟ پاسخ کمی قابل تأمل است. نکته اول اینکه برخلاف آنچه در برخی از آیین‌نامه‌ها درباره اختصاص بخشی از این اعتبارات به دانشجویان آمده، در اکثر مواقع این گزنت در دست اساتید باقی می‌ماند. البته اساتید نیز دلایل خود را دارند به طوری که آنها می‌گویند میزان این گزنت به قدری کم است که با خرید چند «قلم» تجهیزات مصرف می‌شود. دومین مساله در اختصاص گزنت‌ها، نبود ناظر در صحت‌سنجی

برای تهیه کتب ذیل با شماره ۰۲۱-۶۶۳۴۸۰۲۱ تماس حاصل فرمایید.

نشر علمی و دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی منتشر کرد:

بسکتبال

فرح نامنی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد ورامین-پیشوا

مدیریت اماکن ورزشی
ورویادهای بزرگ

اریک س. سچوارز و دیگران
زینت نیک‌آیین و دیگران
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

به‌کارگیری یادگیری حرکتی
در تربیت بدنی و ورزش

جین وانگ و شیوهویی چن
مهتاب عربی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق